

„In če sama kaj hočeš priložiti“, nadaljuje učitelj, tudi lahko storiš, prvi groš jaz plačam, in vsak tvoj krajcar ti bo osemdeset goldinarjev nesel.“

Jera šeneholiko časopomišljuje, nazadnje vendar stopi v hram in pri-
nese učitelju zaželeni goldinar.

„Pa to vam povem“, reče, ko ga mu da, „da to je moj zadnji denar, da vam ne morem več krajcarja dati, ko bi prav hotla“.

„Saj tudi ne bo treba“, odgovori učitelj, ki je že klobuk pokrnil in palico prijel, in ne gledé na Jeričino opombo, da še ni nič kosil, naravnost proti Kranju se napotil.

„Bog daj, da bi ne bilo zastonj“, zdihne Jera, ko skozi okno za njim pogleda, „res zadnji čas bi bil zanj in zame, ki sem bila tako neumna, da mu grem ves svoj denar razposoditi.“ (Konec prihodnjič.)

Svatbine navade štajerskih Slovincov okoli Laškega.

(Dalje.)

Zdaj mu da, kolikor vé in zná prav čudnih in zvitih uganjk; in vsi svati in godci jih pomagajo prvemu starašinetu uganjevati. Nekaj jih naj podám.

1. Koliko klinov imajo nebeške lojtre? — *Deset; namreč božje zapovedi.*

2. Koliko gerč imajo nebeške vrata? — *Pet; cerkvene zapovedi.*

3. Koliko let je zakon star? — *Nekoliko je mlajši, kot svet.*

4. Ktera drobtinca je naj slajša? — *Presveto rešno teló.*

5. Koliko učenikov ima vsak katoljški kristjan? — *5½. Petero postav in pristavek katehizma.*

6. Ktera njiva ima 10 voganov, in vsak vogan ima svoje različno ime? — *Desetere zapovedi božje.*

7. Kdo je bil le nekaj dni mlajši, ko njegova mati? — *Adam.*

8. Kaj je to: 4 noge, 5 rok, dvoje človeških trupel in vendar ena sama duša? — *Duhoven na prižnici, in lesena roka z božjo martro.*

9. Po kateri cesti še nobeden ni hodil ne vozil? — *Po rimski.*

10. Kedaj in kateri osel je takó vrešal, da so ga vsi ljudje celega sveta slišali? — *V Noetovi barki.*

11. V katerem kraljestvu ni tatov? — *V nebeškem.*

12. Kteri svetnik v cerkvi naj več vidi? — *Kteri blizo okna stoji.*

13. Kteri svetnik je naj modrejši? — *Kteri zaperte bukve v rokah ima.*

14. Kteri svetnik je naj močnejši? — *Sv. Leopold, ki cerkev na roki derži.*

15. Kaj storimo prej, da ustanemo? — *Vležemo se.*

16. Ktera palica je naj teža? — *Beraška.*

17. Kteri konj zadej ravno tako dobro vidi, kot spredej? — *Slepi.*

18. Ktera stvar je naj močnejša? — *Polž, ki svojo hišo po svetu nosi.*

19. Kaj še manjka dobro izdelanemu škornu? — *Par.*

20. V neki vasi živi kmet, kateri ima 7 sinov, katerih se vsak drugač piše, kakor oče; kako se pišejo oče, kako sinovi? — „*Drugač.*“ — i. t. d.

2. starašina: „*No, ker ste toliko nam povedali, in vidim, da svoj „antverh“ znate, vam bom pa precej že dal rožo, katere dobiti želite; pa skerbno jo presadite in pazljivo za njo skerbite, da se bo dobro imela in sto let doživela. Kdo jo bo pa presadil in h koleku privezal?*“

1. starašina: *Naš časti vredni dušni pastir, gospod fajmošter.*

2. starašina: „*Le nekoliko poterpite, da grem po njo. — Zdaj privleče naj poprej gerdo staro babo izza kota in reče: „Toto le imam, če bo za vas, ali ne! —*

1. starašina: „*O, je že dobra, že; jo že tudi vzamemo*“, odgovori in da babelo godecom, ki jo v šali objemajo, kušujejo in mnogoverstne norčije ž njo uganjajo, dokler jim ne uide.

Pervi starašina pa se začne po glavi čohati in toževati: „*Pa, moj ljubi oče starašina! ta še ni bila tista roža, katere mi želimo; zdaj vas bomo še za drugo naprosili; za tisto žlahno rožo, ktera bo z božjo pomočjo sto let cvetela.*“ Prosi lepše ko more, kupico zopet naliže, svojega terdoglavnega nasprotnika hvali, več ko zasluži, mu dobro zdravje napije, i. t. d., da pripelje zdaj drugi starašina „*vojarno*“ (večidel je ta njegova zakonska žena) iz za kota in jo da prvemu starašinetu, kateremu tovaršica za cel čas ženitvanjski ostane. Pervi starašina je je zlo zlo vesel, in prav židane volje govori: „*Ho, ho, ta bo pa moja! Ta je že veliko žlahnejša od perve; to si bom jaz za tovaršico obderžal, da pojde z menoj, in s seboj pelje tisto imenitno stoletno rožo, katere mi od vas dobiti želimo; bo tam na pričo, kedar bojo naš častivredni gospod fajmošter vašo rožo presajali v naš vert in jo h koleku privezovali. Jaz sem zdaj že preskerbljen; vas lepo zahvalim, oče starašina! pa še drugih žlahnih rožic prosim, saj vem, da jih imate.*“

Drugi starašina pripelje po dolgem obotavljanju in upiranju „*družico*“, jo okoli in okoli od sončnega izhoda proti zahodu pred „*tovaršem*“ zasučje ter mu jo izročí.

1. starašina: „*No, no! zahvalimo vas prav lepo, oče starašina! ste pač kaj miloserčen in dobrotljiv mož! Lepó ste nas že obdarovali z žlahnimi rožami, pa eden izmed nas še le nobene nima, ki je je naj bolj željen in potreben. Pripeljite nam zdaj vendar že tudi še tisto žlahno in imenitno rožo, po katero smo dones nalašč semkaj prišli.*“

2. starašina: (se celo jezen dela zavoljo take prisilnosti): „*Oho! vi ste pa že preveč nadležni in sitni; kaj takega še ni bilo slišati! Če vam že ni zadosti vse to, kar sem vam že dal, znate se le zopet domú pobrati, ali greste rakom žvižgat, če vam je ljubo: jaz pa nimam zdaj kaj več za vas.*“ —

1. starašina zopet kupico natoči, mu zdravje napije, sladko govori, da mu jezo potolaži, priserčno prosi in poprej ne odjenja, dokler ni uslišan. Drugi starašina se dolgo ne da omečiti, se praska za ušesom in le prisiljen na zadnje vendar gre po nevesto. Ko njo pripelja, vsi veselo pošumotajo.

Pervi starašina od veselja poskakuje in z rokami cepeta, rekoč: „*Ah! tota pa, tota! — Ta je še le tista prava stoletna žlahna in imenitna roža, ktere smo si želeli! Oče starašina! lepa, lepa hvala! Bili ste scer zlo terdi, pa kaj? da ste le naše želje vendar dopolnili. — Zaročena si v roko sežeta, in starašinetu ju zasučeta od izhodne do zahodne strani okoli in okoli. Nevestini svati, ki so do zdaj mirni in molčé za mizo sedeli, ustanejo in vsakemu svatu ženinovemu desno roko podajo, kakor da bi se zdaj še le spoznali in pobratili. Pervi starašina, kateri je od zdaj prav za prav edini vladar in serce ženitvanjske veselice, pelja svojo tovaršico „vojarno“ za mizo od izhodne strani proti zahodni; ž njima gresta ženin in nevesta, tovarš z družico, 2. starašina, ktereга opravek je doveršen, s soprogo pervega starašinetu in tako naprej drugi svati. Kedar že vsi sedijo, podá nevesta svojemu ženinu, vojarna prvemu starašinetu, družica pa tovaršu nov bel, prav tenek in lepo rudeče obšit robeč v dar, s katerim se prav debelo bahajo.*

Pervi starašina kupico natoči, in blizo tákole zdravičko nagovori: „*Bog nam daj srečen začetek h temu opraviću, h kateremu smo se namenili, in srečno pot taj in nazaj! Živili, cela kompanija! Bog daj vsim dobro srečo in ljubo zdravje!*“

Kratko kosilo, drugi zajterk, prinesó na mizo, juhe, mesa, klobas, kruha in vina. Pervi starašina zaporedama zdravičke napiva ženinu in nevesti, drugemu starašinetu in vojarni, tovaršu in družici, starišem in žlahti in vsakemu svatu posebej. Nevesta z družico ne sedite dolgo za mizo, ampak greste „pušelce“, včasi kakor metle velike in poprejšni večer („*krančelpint*“) pripravljene, možem šivat za klobuke in na plajše. Je to opravilo doveršeno, se zopet usedete za mizo. Vsi molčé in pazljivo poslušajo. Starašina si kupico nalije in jo do dna popije na zdravje častivrednega gospoda, kateri bodo poročevali, in potem na zdravje vseh pričujočih. Potem razlaga in priporoča zaročenim dolžnosti prihodnega stanú, posebno pa zaroti zabavljive godce, naj se na potu v cerkev in nazaj pošteno in možko obnašajo, nobenega ne pohujšajo, vsakemu na vprašanje čedno in resnično odgovorijo, vsakega človeka, ki jih bo srečal, prijazno pozdravijo, kakor je keršanska navada, in vsem, tudi naj bornišemu beraču, vredno čast skažejo; pové jim tudi, da je pri mizi vsakemu pripuščeno govoriti, samo da mora biti beseda, ako ravno smešna, vendar le po keršansko poštena in častita; klafarskih pa Bog vari, i. t. d. Na zadnje še šentjanževc napije rekoč: „*Zdaj se bomo pa v božjem imeni podali na božjo pot v cerkev sv. Miklavža (ali drugega farnega patrona), da bi vsi vredno pri sveti maši bili, in da bi ženin in nevesta v božji gnadi vredno prejela zakrament svetega zakona, ktereга je Jezus Kristus postavil. Bog daj srečo.*“ —

Zdaj objame in poljubi nevesta svoje stariše v slovó, z ženinom pred nje poklekne, da prejme po tilni molitvi starišev blagoslov. Godci „marš“ zagodejo in med streljanjem in ukanjem se podajo na pot. Večidel se še le blizo cerkve zverstijo takó, da gresta za godci prvi starašina in ženin, potem 2. starašina in vojarna z nevesto v sredi, tovarš z družico, in drugi svati sparoma.

(Še le nekaj let je minulo, odkar so ženske nehale pri svatovšinah krajnske „aube“ nositi. Nevesta in družica ste imeli, „aubo“ s pankelci in pušelci lepo okinčano, na verh pa bel venček, znamenje devištva; vojarna in druge zakonske žene, — in tudi nevesta, če ni bila več devica, — so nosile črez aubo brez pušelcov belo, lepo obšito ruto (pečo). Zdaj pa je draga zlata „auba“ zlo zginila; ženske imajo ruto na goli glavi, nevesta pa in družica ste gologlavi ter imate v laseh venec, pušelce in svilnatih trakov, po cel prač dolgih).

V cerkvi se usedejo možki na desno, ženske na levo stran. Po odsluženi sv. maši prvi starašina ženina, drugi starašina nevesto, tovarš pa družico za roko pred oltar peljajo, kamor se vsi drugi svati tudi podajo. Cerkev je o takem opravilu, naj si bo vreme še tako gerdó in pot še tako huda, vsa polna ljudi, posebno radovednega ženskega spola.

Po dokančani poroki podá družica gospodu poročavniku lep pušlec. Svati vsi gredó okoli oltarja k darovanju in starašinetá z ženinom potem v farovž k vpisovanju. Med tem molijo drugi svati še v cerkvi, godci pa pred cerkvo mnogoverstne šale, posebno s starimi babelami, uganjajo. Potem vsi svati zopet v versto stopijo: popred godci, za njimi ženin z nevesto, 1. starašina z vojarno, tovarš z družico, 2. starašina s soprogo pravega, in drugi svati vsak s svojo ženo; ravno v tej versti tudi, če se vozijo. Pa ne grejo še proti domu, temveč v kako bližno kerčmo, kjer so se že nekaj dni poprej napovedali, h kosilu, kateremu pravijo, **na mal**, kjer se zopet od izhodne proti zahodni strani za mizo usedejo, in starašina precej zdravje gospodu poročavniku napije: „*Na zdravje našega častivrednega gospoda fajmoštra (ali kaplana), kateri so naredili in zavozlali ta voz, katerega le smert odveže!*“ — Ženina in nevesto pa opominja, da naj si nauke, ki sta jih slišala v cerkvi, globoko v serce vtisneta, jih nikdar ne pozabita, temveč se ves čas posvetnega življenja po njih obnašata, „*da vaju in nas današnje opravilo nikdar grevalo ne bo.*“ Potem napije zdravičke po versti vsem nazočim in vsem, kateri jih doma pričakujejo. Jedi na mizo dobijo kakih klobas, svinjskega mesa, telečje ali kozličeve pečenke in salate; zamudijo se „na mal-u“ naj manj do večne luči, pa tudi včasí do terde noči, zakaj pred mrakom na nevestin dom priti, bi bilo gerdó. *Mal* možki svati vkupej plačajo.

Na nevestinem domu. Pervi večer.

Kedar pridejo od mala do hiše nevestinega doma, drugi starašina urno v hišo skoči, očeta hišnega poprosi za „*erperge*“ in vrata za se bó zatreši.

1. starašina od zunej : „Oho, oče hišni gospodar ! eden tovaršev nam je ušel, je li notri pri vas ?“

Hišni gospodar od znotraj : „Ja ! kaj pa ti hočeš ?“

1. starašina : „Prosim, da mene in moje tovarše črez noč pod svojo streho vzamete“.

Hišni gospodar : „Ali vas je zdaj kaj več, kakor vas je bilo poprej, kedar ste zjutraj od nas šli ?“

1. starašina : „Kaj pa da ! Enega je več ?“

Hišni gospodar : „Kdo je pa ?“

1. starašina : „Sveti zakon !“ —

Hišni gospodar : „No, tako pa le noter !“

Vrata se odpró ; vsi gredó v hišo in se precej za mizo spravijo, kakor je navadno od izhodne proti zahodni strani, in ženitvanski obed se začne.

Kedar se luč na mizo prižgè, zapojejo godci *večernico* ; starašina glasno odmoli angelsko česčenje, in vsi drugi za njim.

Med obedom enkrat starašina vstane, vzame krožnik (talir), postavi nanj kupico vina, naprosi svate in vse druge nazoče ljudi, ki ga lahko zaslišijo, nevesti „za mošnjo“ nekoliko podariti ; položi najpred sam večidel sreberno križevačo ali podvagoldinarski bankovec na talir, popije vino na zdravje nevesti, kupico zopet natóči in jo na talirju svoji sosedu poda. Talir gre tako okrog mize od svata do svata, k možkim in ženskam, vsak in vsaka svoj dar položi na talir, vino popije, zopet nalije in da naprej. Tudi nekteri nepričujoči izmed žlahte, kak stric ali teta, boter ali botra, pošljejo svoj dar s kakim drugim svatom, ki to glasno oznani in kupico vina popije. — Še godci za šalo kaj smešnega v dar prinesejo, n. p. kakih publih jajčjih lupin iz hlač, kakor da bi valili, kako umazano, raztergano capo „za perve plenice“, kakih skoblank za trake na otroško „aubeo“, kak star škorn ali šoln za „šparovec“, za „solnjak“ itd.

Tudi nepovabljenih svatov je dosti zunej pod oknom ; imenujejo se tukaj „kobilčarji“, po drugot tudi „voglarji“*) pobelini bližnje soseske, ki prepevajo, norce uganjajo, se včasih do kervavega stepejo, (posebno kedar ptuji pridejo), in čakajo, da vina (po 20 do 40 bokalov) in kruha dobijo. Če nič, ali saj, kakor se jim zdi, premalo dobijo, vse, kar morejo, narobe preveržejo in vkljub delajo škodo, n. p. voz, brano, oralo in kaj takega spravijo verh slemena na kozolec ali hlev ; ali vole in konje po naslonjenih deskah v „stolpoh“ (shramba za kermo v sredi kozolca) zapeljajo, da jih drugo jutro domači ljudje z velikim trudom in z nevarnostjo po vervéh doli spuščati morajo itd. Ti kobilčarji pa tudi kolikor toliko nevesti za mošnjo darujejo ; navadno je, da kolek, na kraju razcepijo, v razcep eno sreberno dvajsetico ali desetko denejo in jo skoz okno starašinetu podajo.

O tem darovanju, ki se „larma“ imenuje, in je sploh po kmetih, tudi v naj bogatejših hišah, navadna, prepevajo godci sledečo staro narodno pesem,

*) Pri nas na Koroškem jim pravimo „zapelečevavci“ ali „zapelečniki“.

vsakemu svatu posebni odstavek; znana je po vsi slovensko-štajarski deželi:

1. Le le sem, le le sem, preljubi moji svati! — Le semkaj pertecite, lep dar pernesite! — Le mi jo darujte to mlado nevesto z darom ino z blagam, dušico s svetim rajam in z veseljam, — tud z enim lepim poštenjam. — 2. Le nič ne premišljavajte, — Le hitro gor zmetavajte. *) — 3. Starašina ste že djali: — Da bodte en finfar dali. — 4. Vojarna naša ljuba — Kar daste, ne bo zguba. — 5. Tovarš na versto pride — En tolar z žepa uide. — 6. Pa tudi tovaršice — Žvenklajo že petice. — 7. Preljubi moji Jaka — Že s krono težko čaka. — 8. Ker Mica je bogata — Bo dala po dva zlata. — 9. Preljubi moji Tona — Zdaj pride tvoja krona. — 10. Preljuba moja Lenka — Tvoj tolar glasno žvenka. — 11. Preljubi moji Miha — Sò tolarjam sopiha. — 12. Marjeta bo tud dala — En tolar darovala. — 13. Preljubi moj Andrejče — No krono gori vlejče. — 14. Neža tud ni reva — Krono že gor deva. — 15. Preljubi moji Jura — S tolarjam prifura. — 16. Voglarji so tud djali — Da bojo kaj darvali, — 17. Še kdo kaj dati boče — Mu zdaj je še mogoče. — 18. Zapečjani zalezani*) — Semkaj pertecite, lep dar pernesite. — 19. Počakte še 'no malo — Da še bojo godc' darovali. — 20. Vi starši! pertecite, prediva pernesite! — Da predla bo nevesta, da možu bo prav zvesta!

Je darovanje med petjem in smehom končano, zavije starašina dnarje v robec, s katerim je krožnik pokrit, jih da nevesti, se namesto nje vsem lepó zahvali in pije na zdravje vsem dobroserčnim darovavcom.

Nekoliko poznej — (če so pa svati morebiti vinjeni, še le drugi dan) — je „larma“ za godce. Eden iz med njih se, kolikor more, smešno obleče, vzame kake burkle ali veslico, ter ž njo, kedar stopi v hišo, po mizi vreže, rekoč: „Kakšni ljudje ste vi? — Žerete in pijete, kakor luknje, pa nič ne plačujete! To ne more biti! le vsakemu pošteno odrajtajte, kar mu gre, tudi nam godcom“.

Pervi starašina na to možke svate nagovori in ukaže, koliko naj vsaki da: „pešci“ (samci, ki nimajo tovaršic, svojih žen pri sebi) po 40 kr. ali po goldinarju, pa včas, če so imenitni svati, ali če je malo možkih, tudi po 2 in 3 goldinarje; kdor je pa „s cugom“ (z ženo ali drugo tovaršico), plača na pol več. Krožnik s kupico vina se zopet po versti okoli podaja, to da ženskam ne, in godci morajo vsakemu posebej kako kratkočasno pesem ali saj en odstavek tajiste zapeti; pa tudi svati sami včas, kako pesem napovejo, katero jim godci zapeti morajo. Nabrane dnarje dobi „kapelmajster“ v roko, in vsi vkupej se navadno takole zahvaljujejo: „Bog lonaj za to, kar vi še svojega imate, to je že tako naše, kar ste nam dali in kar že tukaj imamo.“

Med tem je noč skoraj že minula, in vsi, ki že niso poprej šli, se ob treh ali štireh zjutraj spravijo: bližni na svoj dom, dalnji pa na peč ali za mizo ali kamor morejo.

(Konec prihodnjič.)

*) Za vsakim odstavkom se pristavlja: „Le mi jo darujte t. j. d. kakor gori.

**) Za pečjo so otroci, drugi domači ljudje, hlapci in deklet, t. d.